

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 29.4.2009
COM(2009) 209 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMAM PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Par Eiropas Septītajā pētniecības pamatprogrammā panākto virzību

{SEC(2009) 589}

1. IEVADS

Zinātniskā pētniecība veicina zināšanu radīšanu un izmantošanu, tā rada idejas un risinājumus, kas sekmē ekonomikas izaugsmi, konkurētspēju un nodarbinātību, un palīdz risināt ilgtermiņa problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas un iedzīvotāju novecošanos. Eiropas Septītās pētniecības pamatprogrammas¹ (Septītās pamatprogrammas) galvenais mērķis ir palīdzēt izveidot Eiropas Pētniecības telpu, proti, Eiropas iekšējo tirgu pētniekiem, zinātnes atziņām un tehnoloģijām, kurš palielina zinātnisku un tehnoloģisku izcilību, nodrošinot lielāku konkurētspēju, pētniecības pasākumu ciešāku koordinēšanu un vairāk uzmanības pievēršot uz svarīgākajām sociālajām problēmām vērstām programmām un politikas nostādņēm. Septītās pamatprogrammas zinātniskās un tehnoloģiskās prioritātes ir vērstas uz noturīgu attīstību, un Septītā pamatprogramma ir svarīgākais Lisabonas stratēģijas īstenošanas instruments, lai atbalstītu noturīgu Eiropas izaugsmi pasaules ekonomikā un pārietu uz dinamisku, uz zināšanām balstītu un sabiedrības vajadzībām atbilstīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni.

Pirms krīzes mēs saskārāmies ar ilgtermiņa problēmām, taču tās nav pārvarētas, un patlaban Lisabonas stratēģijas mērķi ir daudz pārliecinošāki kā jebkad. Ir pienācis laiks pētniecībai un jauninājumiem paredzētos līdzekļus nevis samazināt, bet gan palielināt un ieguldīt minēto problēmu pārvarēšanai, kā arī izstrādāt pamatu ekonomikas atveseļošanai.

Šajā ziņojumā vērtēta Septītās pamatprogrammas īstenošanas virzība un noskaidrots, kas turpmāk jāveic, lai pilnīgi sasniegtu sākotnējos mērķus. Ar to tiek izpildīta lēmumā par Septīto pamatprogrammu paredzētā juridiskā saistība² un noteikts pamats šīs programmas starpposma novērtējumam³ 2010. gadā. Sīkāka informācija par aplūkotojatiem tematiem sniegta pielikumā pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

2. VĒRIENĪGA UN SAREŽĢĪTA PLĀNA AIZSĀKUMS

Apjoma un darbības jomas ziņā Septītā pamatprogramma ir ievērojami lielāka par Sesto pētniecības pamatprogrammu. Tajā nepārtrauktība apvienota ar jauninājumiem. Tajā ir saglabāti tādi Sestās pētniecības pamatprogrammas elementi, kuri izrādījušies par labi pamatotiem, piemēram Marijas Kirī vārdā nosauktās stipendijas, palīdzība Eiropas pētniecības infrastruktūrām un ar *Euratom* saistītajām darbībām un finansējums Kopīgajam pētniecības centram (KPC), kurš darbojas kā noturīgs un neatkarīgs zinātnisks un tehnisks atbalsts ES politikas virzienu īstenošanā. Ar Septīto pamatprogrammu vienlaikus tiek ieviesti tādi jauninājumi un radikālas inovācijas gan satura, gan īstenojuma ziņā, kam nepieciešama vienkāršošana un pārmaiņas pārvaldībā.

---

¹ Abas Septītās pamatprogrammas, kas izveidotas saskaņā ar EK dibināšanas līgumu un *Euratom* līgumu (kopā sauktas – Septītā pamatprogramma), savu darbību sāka 2007. gadā. Vairāk informācijas par Septītās pamatprogrammas mērķiem un struktūru un par tās līdzšinējo īstenošanas gaitu skatīt, piemēram, 2007. un 2008. gada ziņojumā šādā tīmekļa vietnē: <http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg=reports>.

² Lēmuma 7. panta 2. punkts, OV L 412, 30.12.2006., 1. lpp.

³ Šajā ziņojumā izmantots Komisijas dienestu darba dokumenta pielikumā publicētais Eiropas Pētniecības padomdevējas valdes (*ERAB*) 2009. gada 19. februāra atzinums.

Pieejamie dati par 2007. un 2008. gadu liecina par to, ka Septītā pamatprogramma ir sāta labi.

- Zinātnieku aprindu atsaucība, kas vērojama saistībā ar uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus, liecina par lielu pieprasījumu Kopienas pētniecības jomā. Tika saņemti aptuveni 36 000 priekšlikumu, un 5500 priekšlikumu tika atlasīti finansēšanai. Ņemot vērā, ka pieteikšanās notika divos posmos, vispārējās līdzdalības līmenis bija 21,7 %.
- Atzīta ir novērtēšanas procesa kvalitāte, 91 % personu, kuras veica novērtēšanu, apgalvoja, ka tā kvalitāte ir līdzvērtīga vai pat labāka par valsts līmeņa novērtēšanas procesu, kurā šīs personas ir piedalījušās.

Šķiet, ka Septītajā pamatprogrammā iekļautās jaunās pieejas atmaksājas.

- Eiropas Pētniecības padomes (EPP) panākumi ir acīmredzami, par to liecina vairāk nekā 11 000 priekšlikumu, kas saņemti pēc pirmā uzaicinājuma. Pēc EPP pirmajiem uzaicinājumiem pieteikties finansējumam, gan lai sāktu pētniecību, gan lai turpinātu to, un ietekmīgās pētniecības iestādēs visā Eiropā jau ir sākti vairāk nekā 500 projektu progresīvās pētniecības jomā.
- Saskaņā ar EK līguma 171. pantu ir izveidotas piecas vērienīgas publiskā un privātā sektora partnerības – Kopīgās tehnoloģiju iniciatīvas (KTI), un katra no tām ir neatkarīga juridiska persona: iniciatīva novatorisku zāļu jomā (*IMI*), iniciatīva iegulto datorsistēmu jomā (*ARTEMIS*), iniciatīva *Clean Sky*, kopuzņēmums nanotehnoloģiju jomā (*ENIAC*) un kopuzņēmums kurināmā elementu un ūdeņraža jomā (*FCH*). *ARTEMIS* un *ENIAC* ir sākuši projektus, kuri iesniegti pirmajā uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus, un nesen publicējuši savu otro uzaicinājumu. Pārējo KTI satvarā ir publicēti pirmie uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus, un patlaban notiek pirmo projektu izskatīšana un atlase.
- Kopš jaunā riska dalīšanas finanšu mehānisma (*RSFF*) ieviešanas 2007. gada jūnijā pieprasījums pēc tā ir bijis liels; ir apstiprinātas 30 *RSFF* operācijas, un parakstīto aizdevuma līgumu summa 2009. gada sākumā bija 2 miljardi eiro.
- Ir izveidotas divas aģentūras – Pētniecības izpildaģentūra un Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūra, lai nodrošinātu nepārtraukti augošā Septītās pamatprogrammas budžeta efektīvu pārvaldību, tieši nepalielinot Komisijas darbinieku skaitu.
- Dalība Septītajā pamatprogrammā ir vienkāršota: ar jaunu garantiju fondu panākta atteikšanās no vairuma *ex-ante* finansiālās dzīvotspējas pārbaūžu, un vienreizējas reģistrācijas sistēma nodrošina to, ka juridiski dokumenti tiek iesniegti vienreiz un ka, salīdzinot ar Sesto pamatprogrammu, par 90 % ir samazinājies revīzijas sertifikātu un *ex-ante* finanšu līdzekļu pārbaūžu skaits.

Pārdomas rosina daži jautājumi, kam turpmāk jāpievērš uzmanība.

- Koriģētais kopējais MVU dalības īpatsvars īpašajā programmā “Iespējas” un “Sadarbība” apstiprinātos priekšlikumos ir apmēram 11 % pieprasītā EK ieguldījuma izteiksmē.
- Vairuma jauno dalībvalstu dalības īpatsvars Septītajā pamatprogrammā nepārsniedz vidējo rādītāju, taču to izlīdzina lielāki finanšu ieguldījumi: ES–12 dalībvalstu dalībnieki ir saņēmuši gandrīz 5 % no kopējā Septītajā pamatprogrammā pieprasītā ieguldījuma,

savukārt ES–12 dalībvalstīm ir bijuši tikai 2,8 % no visiem ES–27 dalībvalstu iekšējiem pētniecības un attīstības izdevumiem.

3. GŪTIE PANĀKUMI CEĻĀ UZ SEPTĪTĀS PAMATPROGRAMMAS MĒRĶIEM

3.1. Eiropas Pētniecības telpa kļūst par īstenību

Dalībvalstis 2008. gada decembrī pieņēma “Eiropas Pētniecības telpas (EPT) 2020. gada redzējumu”⁴. Dalībvalstis “Ļubļanas procesa” satvarā apņēmas sadarboties savstarpējā partnerībā un ar Komisiju, lai īstenotu šo redzējumu. Minētajā dokumentā par EPT paredzēti vajadzīgie nosacījumi un stimuli maksimālas efektivitātes pētniecībai un ieguldījumiem pētniecības un attīstības jomā, kur Eiropas vērtība tiek pievienota, veicinot veselīgu konkurenci izcilības jomā, īpaši pētnieku vidū, nodrošinot pētnieku, zinātnes atziņu un tehnoloģiju brīvas aprites iespēju (‘piekto brīvību’) un vienlaikus atbalstot pētniecības finansētāju darbības koordinēšanu, kā arī ražošanas nozaru un pētniecības organizāciju sadarbību.

Septītā pamatprogramma ar četrām īpašām programmām, no kurām katrai ir sava konkrēta misija, ir kā katalizators ceļā uz to, lai EPT kļūtu par īstenību.

Programma “SADARBĪBA”. Panākt, lai ES iegūst vadošo lomu galvenajās zinātnes un tehnoloģiju jomās, atbalstot sadarbību pētniecībā un attīstībā un radot jauninājumiem labvēlīgu vidi

Programmā “Sadarbība” paredzētie kopīgas pētniecības instrumenti dod ražošanas nozarēm un pētniecības organizācijām sadarbības iespējas “jauninājumiem labvēlīgā” vidē, veicinot zināšanu un tehnoloģiju brīvu apriti. Izvēloties prioritāros tematus, neatkarīgi no attiecīgā instrumenta lieluma un vērienīguma izšķirīgs kritērijs ir Eiropas pievienotā vērtība un tās strukturējošā ietekme uz EPT. Mazāka mēroga projekti pētniecības un attīstības jomā var kalpot atsevišķām pētnieku grupām vai īpašām politikas vajadzībām, turpretim Septītajā pamatprogrammā ir atzīta nepieciešamība pēc pastiprinātas stratēģiskās pieejas, lai ES iegūtu vadošo lomu zinātnē un tehnoloģijās, strukturētu EPT un pievērstos apjomīgākām programmām un stratēģiskām iniciatīvām ar “kritisko masu” – “Kopīgām tehnoloģiju iniciatīvām” (KTI) un publiskā un privātā sektora partnerībām, tā dēvētajām 169. panta iniciatīvām, kuras ES izmanto, piedaloties pētniecības un attīstības programmās, ko īsteno kopīgi ar dalībvalstīm.

KTI ir novatoriska pieeja publiskā un privātā sektora partnerībām, taču ceļš uz to, lai šīs partnerības kļūtu par “Kopienas struktūrām”, ir bijis ilgs un darbietilpīgs. Ir pārāgri spriest par to, vai KTI būs cerētā ietekme, izvirzot ES vadošajā pozīcijā galvenajās tehnoloģiju jomās, taču šķiet, ka šīs iniciatīvas ir daudzsološas attiecībā uz ES pētniecībai paredzētiem ieguldījumiem turpmāk daudz vienkāršākā satvarā. Septītajā pamatprogrammā tika sāktas trīs jaunas 169. panta iniciatīvas: “Interaktīva automatizēta dzīves vide” (AAL), EUROSTARS⁵ un Eiropas metroloģijas pētniecības programma (EMRP). Ņemot vērā pieredzi un atziņas, kas gūtas, Sestajā pamatprogrammā īstenojot 169. panta iniciatīvu, Eiropas un jaunattīstības valstu partnerību klīnisko pētījumu jomā (EDCTP) un balstoties uz ERA–NET shēmu,

⁴ “Eiropas Pētniecības telpas 2020. gada redzējumu” Konkurētspējas padome pieņēma 2008. gada 2. decembrī, skat. Dokumentu 16767/08.

⁵ BONUS priekšlikums jāiesniedz līdz 2009. gada beigām.

apstiprinās šādu kopēju centienu lietderība valstu programmu starpā un paveras iespējas jaunām iniciatīvām kopīgai programmu īstenošanai.

Programma “IDEJAS”. Eiropas pētniecības radošuma un izcilības sekmēšana

Eiropas Pētniecības padome ir kļuvusi par ievērojamu un ietekmīgu Eiropas Pētniecības telpas elementu. Ar apmēram EUR 7,5 miljardu budžetu septiņu gadu periodā tā Eiropā nodrošina stabilu atbalstu progresīvajai pētniecībai, kuras “kritisko masu” iespējams sasniegt vienīgi ES līmenī. Atzīstot ieguvumus, ko rada Eiropas mēroga konkurence, daudzas dalībvalstis jau ir nolēmušas piešķirt valsts pabalstus personām, kuras tika ierindotas starp izcilākajām, vērtējot kandidātus EPP piešķirumiem, taču tos nesaņēma.

Galvenais sasniegums ir neatkarīgas zinātniskās padomes izveide, kurā darbojas izcili zinātnieki. Tā patstāvīgi ir izstrādājusi progresīvās pētniecības zinātnisko stratēģiju Eiropā un partnerībā ar Komisiju ieviesusi struktūras un mehānismus, lai visās pētniecības jomās īstenotu pētnieku ierosinātas piešķirumu shēmas, kuru pamatā vienīgais kritērijs ir izcilība.

Neraugoties uz pārvarētajām grūtībām, sākot tik vērienīgu institucionālo darbību, iesāktais darbs jāturpina. 2009. gadā jāpabeidz pāreja no īstenošanas struktūras uz EPP izpildaģentūru. EPP neatkarīgā ziņojumā objektīvi jāaplūko šo acīmredzamo, straujo panākumu apmērs un ar tā palīdzību jānosaka turpmāku uzlabojumu iespējas. Tādējādi jāveicina EPP noturīgi panākumi, kas ir viens no būtiskākajiem aspektiem sava vārda cienīgā Eiropas Pētniecības telpā.

Programma “CILVĒKI”. Ar intelektuālā darbaspēka mobilitāti stiprināt cilvēkresursu potenciālu Eiropas pētniecības jomā

Daudzie pieteikumi, kas saņemti pēc pirmajiem uzaicinājumiem, liecina par to, ka vēl nebijušu popularitāti gūst Marijas Kirī vārdā nosauktās stipendijas, ko piedāvāja programmā “CILVĒKI”, un tādējādi tiek veicināta intelektuālā darbaspēka mobilitāte gan Eiropas, gan pasaules līmenī un sagatavots augsti kvalificēts un mobils darbaspēks Eiropas pētniecības un attīstības jomā. Tomēr ražošanas nozaru un pētniecības organizāciju piedāvāto stipendiju izmantošana varētu tikt uzlabota, nodrošinot uzņēmumiem, īpaši MVU, labākas komunikācijas iespējas.

Programma “IESPĒJAS”. Eiropā radīt pētniecības un jauninājumu iespējas

Interese par darbībām saistībā ar programmu “Iespējas” ir ļoti liela īpaši to personu vidū, kuras atbalsta pētniecību MVU un MVU apvienību labā.

Īstenojot 44 prioritārus, Eiropas stratēģiskajās interesēs izstrādātus infrastruktūras projektus, ir kāds ierobežojošs faktors, ko noteicis Eiropas stratēģiskais forums par pētniecības infrastruktūrām (*ESFRI*), proti, Kopienas un valstu līmeņa resursu nepietiekamība un vāja integrācija saistībā ar pārējiem finanšu instrumentiem (Eiropas Investīciju banka (EIB), struktūrfondi). Ar jaunu tiesisku regulējumu Eiropas Pētniecības infrastruktūru jomā būtu jāparedz papildu atbalsta darbības un finanšu plānošanas drošība. Pasaulē progresīvākais starptautiskais tīkls *GEANT*, kas balstās uz novatoriskām tīklošanas hibrīdtehnoloģijām un uz virkni lietotājiem paredzētu pakalpojumu, veicina sadarbību pētniecības jomā visā pasaulē. *EGEE* (e-zinātnes veicināšanas režģu sistēmas) e-infrastruktūra kopā ar *GEANT* dod iespēju pētniekiem piekļuvi datorresursiem visā pasaulē.

Lietderīgi ir programmas pasākumi “Pētniecības potenciāla” un “Zināšanu reģionu” jomā, radot zinātnisko potenciālu reģionos, īpaši konverģences reģionos, taču šķiet, ka šiem pasākumiem budžets ir nepietiekams, lai tiem būtu ievērojama ietekme, galvenokārt jaunajās dalībvalstīs. Labāk un mērķtiecīgāk izmantojot struktūrfondus, kuru ietvarā laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam pētniecībai un jauninājumiem asignētais budžets ir apmēram tāds pats kā Septītās pamatprogrammas budžets, sinerģijā ar Septītās pamatprogrammas mērķiem un instrumentiem varētu daudz efektīvāk kāpināt izcilības līmeni pētniecības un tehnoloģiju jomā visā ES.

Ir pastiprināti centieni, lai izveidotu Eiropas līmeņa partnerību starp pētniecību un sabiedrību. Jauna finansēšanas shēma dod iespēju pilsoniskās sabiedrības organizācijām piedalīties Septītajā pamatprogrammā, un uz sabiedrību vērstās platformās tiek izstrādātas pētniecības programmas, piemēram, jautājumos par sociāli saliedētu pilsētas struktūru.

Eiropas Pētniecības telpā ar Septīto pamatprogrammu Eiropā tiek veicināta atbilstīgāku un saskaņotāku politikas virzienu pilnveidošana, izmantojot atbalstu, ko sniedz atvērtā koordinācijas metode, un EPT partnerību izveide Ļubļanas procesa satvarā.

3.2 Noturīgas attīstības veicināšana

Viens no Septītās pamatprogrammas pamatmērķiem ir veicināt noturīgu attīstību, ievērojot uzņēmumu un sabiedrības vajadzības, un saskaņoti ar pārējiem politikas virzieniem un instrumentiem veidot uz zināšanām balstītu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni.

Darbības, kas vērstas uz starpnozaru problēmām, sabiedrības vajadzībām un politikas prioritātēm ...

Septītajā pamatprogrammā uzmanība ir pievērsta sociālo problēmu risināšanai un darbībām, kas vērstas uz Kopienas politikas prioritātēm. Pirmajos divos Septītajās pamatprogrammas īstenošanas gados 44 % no programmas “Sadarbība” budžeta līdzekļiem ir piešķirti starpnozaru pētījumiem, atbalstot atjaunoto **noturīgas attīstības stratēģiju** galvenokārt vides, enerģijas un pārtikas, lauksaimniecības un biotehnoloģiju jomā un kā galvenos elementus izmantojot iniciatīvu *Clean Sky* un kopuzņēmumu kurināmā elementu un ūdeņraža jomā (*FCH*).

Septītajai pamatprogrammai ir būtiska nozīme, risinot **vides problēmas**, īpaši saistībā ar klimata un enerģētikas tiesību aktu kopumu. Šajā aspektā skarti tādi jautājumi kā bioloģiskā daudzveidība, katastrofu novēršana un Zemes novērošana.

Risinot problēmas **veselības un demogrāfisko pārmaiņu** jomā, ar Septīto pamatprogrammu ir atbalstīta jaunu instrumentu un pakalpojumu izstrādāšana, lai nodrošinātu zināšanu pārvaldību medicīnas jomā un ieviestu jaunus veselības aprūpes veidus, galvenokārt izmantojot programmu “Veselība” (un īpaši KTI novatorisku zāļu jomā), programmai “Veselība” paredzētās informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (IKT), vadošā tirgus iniciatīvu *eHealth*, iniciatīvu “Interaktīva automatizēta dzīves vide” (*AAL*) un IKT pilnvērtīgām vecumdienām.

Ar Septīto pamatprogrammu ir būtiski pastiprināti centieni, lai risinātu **problēmas drošības jomā**, piemēram, finansējot pret bioterorismu vērstas iniciatīvas, gan lai izstrādātu tehnoloģijas, ko varētu izmantot krīzes situācijās, gan lai izprastu psiholoģisko dimensiju un gatavību tām, – tie ir svarīgi elementi, novēršot, vadot un likvidējot krīzi.

Septītajā pamatprogrammā ir aplūkotas **starpnozaru un daudznozaru problēmas** tādas jomās kā vide, enerģija, transports un biotehnoloģijas, piemēram, publicējot daudzus tematus aptverošu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus bioloģiskās pārstrādes jomā⁶ un palīdzot izstrādāt Eiropas stratēģiju jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai un sākt tās īstenošanu. Centieni panākt labāku izpratni par noteicošajiem faktoriem, kas ietekmē sociāli ekonomisko attīstību Eiropā, papildina teorētisku tehnoloģiju izpēti. Atbalsts sociālo un ekonomisko zinātņu un humanitāro zinātņu jomā dod iespēju gūt informāciju, lai radītu jaunas politikas iespējas (piemēram, nesenās finanšu krīzes gadījumā).

Apvienot spēkus, koncentrēt resursus un izstrādāt kopējas stratēģijas, izmantojot **kopēju plānošanu**, – tas ir veids, kā efektīvāk pārvarēt sabiedrības lielākās problēmas. Eiropas Enerģotehnoloģiju stratēģiskais plāns (*SET*) var kalpot par paraugu, izstrādājot paņēmienus un instrumentus, lai iedarbīgāk nodrošinātu valdību, rūpniecības nozaru un pētnieku aprindu iesaistīšanos, izmantojot dalībvalstu pārstāvju Vadības grupas darbību, Eiropas rūpniecības iniciatīvas un dibinot Eiropas Enerģētikas pētniecības aliansi, kuras, savukārt, visas balstās uz saskaņotu un stratēģisku Eiropas pētniecības programmu.

... apmierinot reālās ekonomikas vajadzības ...

Septītajā pamatprogrammā ir aplūkota atjaunota apņemšanās apmierināt uzņēmumu vajadzības, īpaši, paredzot sadarbību ar Eiropas tehnoloģiju platformām (ETP). Patlaban ir 36 ETP, kuras veicina koordinēšanu un apvieno uz pētniecību un attīstību virzītus centienus galvenokārt tajās tematiskajās jomās, kurās ir liela uzņēmumu līdzdalība, piemēram, IKT, nanotehnoloģijas, enerģija, transports un kosmoss. Sadarbojoties ar dalībvalstīm un izmantojot valstu tehnoloģiju platformas, ar ETP panākta strukturējoša ietekme, kas ir daudz plašāka par pamatprogrammu⁷. Dažos gadījumos tās ir bijušas pamats KTI izveidei.

Virzība uz mērķi – panākt 15 % MVU dalību — nav bijusi atbilstīga prognozēm. Izmantojot MVU atbalstam pielāgotas shēmas, piemēram, nesen sākto iniciatīvu *EUROSTARS*, kas paredzēta MVU ar augstu pētniecības intensitāti un, iespējams, tos piesaistīs vēl vairāk, jāanalizē un jāapsver izvirzīto mērķu un esošo MVU instrumentu lietderība.

Uzņēmumu, īpaši vidēja lieluma uzņēmumu vidū, ir bijis liels pieprasījums pēc jaunā riska dalīšanas finanšu mehānisma (*RSFF*), kuru līdzfinansēja Septītā pamatprogramma un Eiropas Investīciju banka un kas sniedz aizdevumus augsta riska ieguldījumiem pētniecības un attīstības jomā. Pašreizējās aizdevumu operācijas attiecas uz 14 Eiropas valstu uzņēmumiem, kas darbojas enerģijas, IKT, zinātnes par dzīvību un automobiļu ražošanas jomā, un 2009. gadā paredzēts veikt attiecīgus papildu darījumus.

... ES pētniecības un attīstības potenciāla pilnīga izmantošana, optimizējot saskaņību un sinerģiju politikas virzienu un instrumentu starpā

Ievērojot dažādās prioritātes, svarīgāk nekā jebkad agrāk ir uzsvērt Kopienas pētniecības nozīmību ceļā uz ES noturīgas izaugsmes un nodarbinātības mērķiem. Tomēr ES pētniecības potenciāla pilnīgu izmantojumu var panākt, valstu un ES līmenī nodrošinot labāku saskaņību un koordinēšanu ar pētniecību saistīto politikas virzienu un instrumentu, jauninājumu un izglītības starpā un īpaši starp Kopienas finansēšanas instrumentiem, ieskaitot Konkurētspējas un jauninājumu programmu (KJP), izglītības un mūžizglītības programmas un struktūrfondus.

⁶ OV C 226, 3.9.2008., 20. lpp.

⁷ <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/evaluation-etps.pdf>.

Ar šādu koordinēšanu jānodrošina intervence gan programmu izstrādes, gan īstenošanas posmā.

Eiropa joprojām atpaliek, ja runa ir par zināšanu un pētniecības rezultātu pārvēršanu novatoriskos ražojumos un pakalpojumos. Jāatceļ šķēršļi zināšanu un tehnoloģiju un uz to pamata radītu ražojumu brīvā apritē, un ar pieprasījumu saistītiem pasākumiem, piemēram standartizācija, publiskais iepirkums un tiesiskais regulējums, iespējams veicināt tādu novatorisku ražojumu tirgu rašanos, kuri atbilst sabiedrības vajadzībām ('vadošie tirgi')⁸.

Nepārtraukts izaicinājums, īpaši pašreizējās krīzes laikā, ir līdzsvarot nepieciešamību pēc īstermiņa pasākumiem, kas vērsti uz pieprasījumu "viediem" ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā un kuri veicina Eiropas virzību uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni. Tas uzsvērts arī Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā⁹: ieguldīt energoefektivitātē, lai radītu darbavietas un taupītu enerģiju, ieguldīt tīrās tehnoloģijās, lai sekmētu tādu nozaru uzplaukumu kā celtniecība un automobiļu ražošana nākotnes tirgos ar zemu oglekļa emisiju līmeni, un ieguldīt infrastruktūrā un tās savstarpējā savienošanā, lai veicinātu efektivitāti un inovāciju.

3.3 ES pētniecību padarīt pieejamu pasaulei

Lielākās pasaules mēroga problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas, nabadzība, infekciju slimības, energodrošības apdraudējums, pārtikas sagāde un ūdens piegāde un iedzīvotāju drošība, ir izskaidrojams, kādēļ nepieciešama efektīva **starptautiska sadarbība pētniecības jomā**. Septītās pamatprogrammas mērķis ir atbalstīt kopīgus pētniecības pasākumus savstarpēju interešu jomās, kurās ieguvēji ir gan ES, gan trešās valstis, izmantojot jaunas un daudzveidīgas shēmas, piemēram, īpašus starptautiskās sadarbības pasākumus, plānveida atklātus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, 'mērķsadarbības projektus' un programmas līmenī koordinētus projektus. Tādējādi starptautiskās sadarbības pasākumi tiek labāk integrēti visā programmā un vairs netiek aplūkoti kā atsevišķi pasākumi.

Nesen izstrādātajos Eiropas stratēģiskajos pamatnorādījumos starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā uzsvērtā nepieciešamība pēc ciešākas partnerības starp dalībvalstīm un Kopienu, lai efektīvi veicinātu stabilitāti, drošību un labklājību visā pasaulē. Ar šiem pamatnorādījumiem tiek sekmēta EPT pieejamība pasaulei, ko nodrošina Eiropas kaimiņvalstu integrācija EPT, pievienojoties Septītajai pamatprogrammai, Eiropas dalībvalstu un trešo valstu sadarbības veicināšana, veicot ģeogrāfisko un tematisko plānošanu, pamatnosacījumu uzlabošana starptautiskajai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā, piemēram, attiecībā uz pasaules mēroga pētniecības infrastruktūrām, pētnieku mobilitāti, savstarpēji atverot pētniecības programmas un nodrošinot tiesības uz intelektuālo īpašumu.

Zinātne un inženiertehnoloģijas sniedz daudzus risinājumus nabadzības mazināšanai un sociāli ekonomiskajai attīstībai Āfrikā. Āfrikas un ES partnerība zinātnes, informācijas sabiedrības un kosmosa jomā¹⁰ ir pamats finansējumam no Eiropas un valstu avotiem tādiem projektiem attīstības un pētniecības jomā, kuri ir atbilstīgi Āfrikas Savienības un tās dalībvalstu noteiktajām vajadzībām.

⁸ COM (2009) 116. Stratēģija IST pētniecībai, izstrādei un inovācijām Eiropā – aktīvāka iesaistīšanās.

⁹ COM (2008) 800. Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns.

¹⁰ http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007_action_plan_science_en.pdf.

Starptautiskais eksperimentālais kodoltermiskais reaktors (ITER) ir liels solis ceļā uz tīras un bagātīgas enerģijas nodrošināšanas dzīvotspēju, izmantojot kodolsintēzes tehnoloģijas. Turklāt *ITER* kā unikāls un īsts pasaules mēroga sadarbības projekts ir nozīmīgs un pretenciozs izmēģinājums attiecībā uz starptautiskas liela mēroga zinātniskās infrastruktūras pamatnostādņēm, pārvaldību un finansēšanu.

3.4 Labāka pārvaldība, kontrole un vienkāršošana

Septītās pamatprogrammas galvenais pārvaldības mērķis ir panākt katra ieguldītā eiro maksimālu ietekmi pētniecībā (rezultāts), vienlaikus nodrošinot, ka pētniecības finansējums atbilst likumam (likumība un kārtība) un ka tiek samazināta kļūdu finansiālā ietekme (korekcija). Lai gan šā mērķa aspekti savstarpēji neizslēdz viens otru, tie ir mainīgi prioritāšu ziņā, un panākt samērību to starpā un starp ierobežotajiem resursiem, kas piešķirti katram no tiem, – tas ir izšķirīgi šīs programmas panākumiem.

Uz izteiktu konkurētspēju orientēti uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus un to neatkarīga zinātniska novērtēšana nodrošina programmas rezultātus. Pārvaldības procesiem, metodēm un instrumentiem jābūt vienkāršiem un iedarbīgiem, lai nodrošinātu atbildīgu un saprotamu Kopienas ieguldījumu izmantojumu un lai izvairītos no administratīva sloga. Papildus 2. nodaļā izklāstītajiem sasniegumiem ir gūti acīmredzami panākumi vienkāršošanā.

- Patlaban tiek vienkāršota izmaksu atmaksāšana, pakāpeniski ieviešot vienotās likmes un vienreizējus maksājumus, saglabājot faktisko izmaksu pārskata iesniegšanu, ja saņēmēji šādu procedūru uzskata par vienkāršāku.
- Pakāpeniski tiek ieviestas vidējo personāla izmaksu metodes. Tas ir ļoti nozīmīgs solis, jo personāla izmaksas joprojām ir galvenais kļūdu iemesls. Tomēr pirmajā izmēģinājuma posmā to izmantošana būs iespējama tikai nelielam skaitam saņēmēju.
- Dokumentācija visā programmā ir racionalizēta un saskaņota, un jauni elektroniski instrumenti atvieglo līgumu apspriešanu.
- Pārskati ir jāsniedz retāk, un finanšu pārskatu vākšanas nolūkā ir sāta elektroniska sistēma internetā.
- Lai atbalstītu saņēmējus un novērstu biežāk sastopamās kļūdas, šīm personām ir pieejami saprotami rakstveida norādījumi un palīdzības līnijas.

Taču vienkāršošanu var veikt vienīgi uz konkrētā tiesiskā regulējuma pamata, galvenokārt ievērojot Kopienas finanšu regulu un noteikumus par dalību un pētījumu izplatīšanu. Komisija vienpersoniski nevar grozīt šīs tiesību normas, tāpēc iepriekš izklāstītie centieni ir koncentrēti uz administratīvajiem šķēršļiem, racionalizēšanas metodēm un saprotamu norādījumu sniegšanu. Šis pārmaiņas soli pa solim notiek ceļā uz mērķi, tomēr vienlaikus aizvien vairāk pieaug izpratne par to, ka faktiskai un būtiskai vienkāršošanai būs jāizdara grozījumi pašā tiesiskajā regulējumā¹¹, vienlaikus pieņemamā līmenī pievēršoties kļūdām darījumos. Iepriekšminētais skar šādus aspektus.

---

¹¹ Ziņojums par Sestās pamatprogrammas *ex-post* novērtējumu, http://ec.europa.eu/research/reports/2009/pdf/fp6_evaluation_final_report_en.pdf.

- Vienošanās ar iesaistītajām personām par pareizu samēru starp pārskatbildību un riska uzņemšanos. Eiropas Pētniecības padomdevēja valde ir pieprasījusi Eiropas Parlamentam un Padomei atzīt par riska iespējamību un uz uzticību balstītu pieeju pētniecības finansēšanā. Lai līdz tam nonāktu, Komisija savā paziņojumā “Uz vispārēju izpratni par pieļaujamā kļūdas riska jēdzienu”¹² ir sniegusi priekšlikumus apspriešanai starpiestāžu līmenī, un tā plāno 2010. gadā, kad būs gūts pietiekams budžeta iestādes atbalsts, sniegt sīku riska analīzi, *inter alia*, pētniecības politikas jomā.
- Kopienas likumdevējām iestādēm būs jāveic būtiska finanšu noteikumu pārskatīšana attiecībā uz pamatprogrammām. Tādējādi būtu jāpaver ceļš uz lielāku skaidrību un mazāk šķēršļiem, kā arī jāveicina jauno instrumentu efektīva darbība, kas, savukārt, nodrošinās pamatu spēcīgākai stratēģiskai pieejai pētniecības programmu pārvaldībā.

Komisijas paziņojums ir plānots 2010. gadā, un tā būs iespēja apsvērt šos jautājumus.

ES pētniecības programma aizvien vairāk tiek virzīta uz politikas mērķiem, kuri ir saistīti ar lielākiem izaicinājumiem ekonomikas, sociālajā un vides jomā. Tāpēc jāaplūko alternatīvas pretstatā tiešai pārvaldībai, lai palielinātu ES pētniecības politikas stimulējošo un strukturējošo ietekmi un finansējumu, kas piesaistīts ES vispārējo politikas mērķu atbalstam. Septītās pamatprogrammas daļu īstenošanai izveidotās divas aģentūras – Pētniecības izpildaģentūra (*REA*) un Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūra – ir veicinājušas Septītās pamatprogrammas palielinātā budžeta efektīvu pārvaldību, tieši nepalielinot Komisijas darbinieku skaitu. Šīs aģentūras 2009. gadā pilnīgi uzņemsies savu pienākumu izpildi. Abu aģentūru novērtējumi būs ieguldījums to darbības turpmākā optimizācijā, lai dotu iespēju daudz lielāku pētniecības budžetu pārvaldībai, vienlaikus projektu izstrādi un finanšu pārvaldību atdalot no politikas veidošanas. Turklāt vairāk būtu jāuzsver pieejas, kas vērstas uz to, lai partnerībā ar ieinteresētajām personām un dalībvalstīm palielinātu finansiālā atbalsta strukturējošo iedarbību, piemēram, kopīgo tehnoloģiju iniciatīvu un 169. panta iniciatīvu gadījumā.

4. SECINĀJUMI

Septītā pamatprogramma tiek pielāgota, lai palīdzētu ES sasniegt mērķus – radīt uz zināšanām balstītu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni. A to cenšas palielināt publiskā un privātā sektora ieguldījumus pētniecībā un attīstībā un dažādēt programmas instrumentus, lai maksimāli palielinātu Eiropas pievienoto vērtību.

Septītā pamatprogramma joprojām ir izšķirīgs instruments, lai veicinātu zinātnisko izcilību un tehnoloģisko attīstību, ievērojot ES politikas prioritātes un uzņēmumu un sabiedrības vajadzības. To vēl vairāk uzsver pašreizējā ekonomikas lejupslīde. Ar Septīto pamatprogrammu tiek veicināti ilgtspējīgi centieni pētniecības jomā gan publiskajā, gan privātajā sektorā piemēram, kā daļa no Eiropas atveseļošanas plāna uzsāktās publiskā un privātā sektora partnerības iniciatīvas attiecībā uz “zaļiem” automobiļiem, energoefektīvām ēkām un nākotnes rūpnīcām.

Lai gūtu noderīgu informāciju Septītās pamatprogrammas turpmākai uzlabošanai un, iespējams, pielāgošanai, Komisija konsultēsies ar neatkarīgu ekspertu grupu, kura veiks

¹² COM(2008) 866.

Septītās pamatprogrammas starpposma novērtēšanu. Tās pilnvaras tiks noteiktas 2009. gada rudenī, un novērtēšana jāpabeidz 2010. gada rudenī.

Šajā paziņojumā sniegtā analīze un izklāstītie īpašie jautājumi un tam pievienotais dienestu darba dokuments ir pamats gaidāmajai starpposma novērtēšanai un turpmākām politiskām apspriedēm Padomē, Parlamentā un ar ieinteresētajām personām. Galvenie jautājumi šajā darbā ir šādi.

- Kā iespējams uzlabot Septītās pamatprogrammas un turpmāko pamatprogrammu ietekmi Eiropas Pētniecības telpas veidošanā?
- Vai jaunie pasākumi (Eiropas Pētniecības padome, Kopējās tehnoloģiju iniciatīvas, 169. panta iniciatīvas, riska dalīšanas finanšu mehānisms) ir efektīvi izvirzīto mērķu sasniegšanā?
- Kā visās zinātnes nozarēs, rūpniecības nozarēs un politikas jomās iespējams vēl vairāk pastiprināt kopīgas pētniecības ietekmi un uzlabot tās pievienoto vērtību, lai labāk risinātu sabiedrības lielākās problēmas?
- Vai Septītā pamatprogrammai ir atbilstīga loma, nosakot Eiropas vietu pasaules zinātnes un tehnoloģiju kartē?
- Cik efektīvi ir bijuši vienkāršošanas pasākumi? Vai turpmākie soļi nodrošinās vēlamos rezultātus vai arī mums jāapsver radikāli jaunas pieejas?

Šajā starpposma novērtējumā gūtie konstatējumi skars ne vien Septītās pamatprogrammas iespējamu pārskatīšanu, bet arī ievērojami ietekmēs radušās pārrunas par Eiropas Savienības turpmākajām finanšu shēmām, norisēm pēc 2010. gada saistībā ar Lisabonas stratēģiju un par nākamo pamatprogrammu.